

CZWARTE PRZYKAZANIE KOŚCIELNE: „ZACHOWYWAĆ NAKAZANE POSTY I WSTRZEMIEŹLIWOŚĆ OD POKARMÓW MIĘSNYCH, A W CZASIE WIELKIEGO POSTU POWSTRZYMYWAĆ SIĘ OD UDZIAŁU W ZABAWACH”

1. Post jest jednym z trzech filarów stanowiących w chrześcijaństwie podstawę życia duchowego. Co skłania człowieka do zachowywania postu? Człowiek, który pości, chce powiedzieć Bogu, że całkowicie zdaje się na Niego, że poddaje się Jego woli. Postawa człowieka poszczącego jest postawą pokory i ufności. Chrześcijanin pragnie poprzez post pokutować i zadość uczynić za swoje grzechy oraz zjednoczyć się z cierpiącym Zbawicielem.

2. Katechizm Kościoła Katolickiego czyni rozróżnienie pomiędzy postem i wstrzemięźliwością od pokarmów mięsnych (por. KKK 2043).

Post jest czynnością osoby wierzącej, która rezygnuje ze spożywania pokarmów mięsnych. Przyjmuje się, że w dni postne można spożyć jeden posiłek do syta i dwa w niewielkiej ilości. Post obowiązuje katolików w Środę Popielcową i Wielki Piątek. **Wstrzemięźliwość zaś oznacza powstrzymanie się od określonych czynności: spożywania pokarmów mięsnych oraz udziału w zabawach.** Wstrzemięźliwość oprócz wymienionych dni postnych obowiązuje również we wszystkie piątki całego roku.

3. Kodeks Prawa Kanonicznego precyzuje zakres czwartego przykazania kościelnego (por. KPK, kan. 1252). **Do wstrzemięźliwości są zobowiązane osoby, które ukończyły czternasty rok życia. Natomiast do postu są zobowiązane wszystkie osoby pełnoletnie, do sześćdziesiątego roku życia.** Duszpasterze oraz rodzice winni zatroszczyć się o to, ażeby również ci, którzy z racji młodszego wieku niezwiązani są jeszcze prawem postu i wstrzemięźliwości, byli także wprowadzeni w autentycznego ducha pokuty.

Spotykamy się z organizowaniem w piątki dyskotek, studniówek a także przyjęć weselnych. Katolik musi pamiętać, że powstrzymanie się od zabaw obowiązuje we wszystkie piątki całego roku i nie można piątkowej wstrzemięźliwości zawęzać do okresu Wielkiego Postu. Istnieje jednak możliwość uzyskania dyspensy, o udzielenie której należy zwrócić się do ordynariusza diecezji, lub właściwego księdza proboszcza. Jeżeli katolik korzysta z dyspensy, to zobowiązany jest do odmówienia modlitwy w intencji Ojca Świętego i umartwienia, które byłoby wyrazem uszanowania postnego charakteru dnia, z którego został zwolniony. Może też jakozadośćuczynienie ofiarować w tej intencji uczynki miłosierdzia.

Szczególne znaczenie dla ludzi wierzących posiada okres Wielkiego Postu, ale także każdy piątek. Ten dzień tygodnia ma być bowiem okazją do pogłębienia świadomości, że jesteśmy stworzeni i zbawieni przez Boga, ale ma być czasem szczególnego uświadomienia sobie Ofiary złożonej za nas w tym dniu przez Chrystusa. Refleksja ukierunkowana na mękę i śmierć Jezusa ma nam z jednej strony uświadomić, jak wielkim złem i nie szczęściem dla człowieka jest grzech, skoro potrzeba było tak wielkiej ofiary, aby go zgładzić; z drugiej zaś – ma pokazać, jak ogromna była miłość Boga do nas, że „Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16).

Czy rozumiemy post jako przyłgnięcie do Chrystusa? Czy otwiera on nas na jakieś dobro? Czy rozumiemy w ogóle jego sens? Czy chętnie podejmujemy praktykę postu?

4. **Zapamiętajmy:** Dniami postnymi w Kościele są: Środa Popielcowa i Wielki Piątek. We wszystkie piątki całego roku obowiązuje nas wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych, oraz powstrzymanie się od udziału w zabawach. Post obowiązuje wszystkie osoby pełnoletnie. Praktykowanie postu jest wynagrodzeniem i wdzięcznością Chrystusowi za Jego mękę.

**PIĄTE PRZYKAZANIE KOŚCIELNE:
„TROSZCZYĆ SIĘ O POTRZEBY WSPÓLNOTY KOŚCIOŁA”**

1. Każda parafia, oprócz wymiaru duchowego, posiada również wymiar materialny. Wierni gromadzą się w wybudowanych – często z wielkim trudem i przez wieki ozdabianych – kościołach i kaplicach. Do dóbr doczesnych parafii zalicza się też cmentarz, plebania, sale dla grup duszpasterskich, czy zabudowania gospodarcze. Wszystkie one służą wspólnocie: dzięki nim mamy gdzie się modlić, czy gromadzić na różnego rodzaju spotkania. Dobra te wymagają jednak ciągłej troski. Dlatego **piąte przykazanie kościelne przypomina, że obowiązkiem katolika jest „troszczyć się o potrzeby wspólnoty Kościoła”**.

2. Wyjaśnienie zasadności piątego przykazania kościelnego znajdujemy w Kodeksie Prawa Kanonicznego (por. kan. 222). Nakazuje on wiernym dbać o zabezpieczenie kultu Bożego w ich wspólnotie parafialnej, prowadzenie działalności charytatywnej, wychowawczej, misyjnej oraz godziwego utrzymania duszpasterzy.

Dzieje Apostolskie tak opisują ową troskę o byt materialny w czasach wczesnego chrześcijaństwa: „Nikt (...) nie cierpiał niedostatku, bo właściciele pól albo domów sprzedawali je i przynosili pieniądze ze sprzedaży, i składali je u stóp Apostołów. Każdemu też rozdzielano według potrzeby” (Dz 4, 34-35). W historii Kościoła owa troska o wspólnotę dokonywała się w różny sposób i zależała od sposobu organizacji społeczeństwa. Przez stulecia (od średniowiecza aż po XIX wiek) stosowano dziesięcinę, czyli oddawanie na potrzeby Kościoła dziesiątej części dochodu; w niektórych krajach stosuje się tzw. podatek kościelny, który płaci każdy, kto deklaruje się jako wierzący; w Polsce byt parafii uzależniony jest od ofiar, składanych przez wiernych przy różnych okazjach. Ważne jest jedno: poczucie odpowiedzialności za wspólnotę, do której należą. **Podobnie jak dorośli członkowie rodziny troszczą się o byt wszystkich jej członków, tak również każdy katolik ma obowiązek troski o wspólnotę Kościoła.**

3. Poprzez chrzest stajemy się członkami Kościoła i powinniśmy brać czynny udział w jego życiu. Bycie katolikiem zobowiązuje do „troski o potrzeby wspólnoty Kościoła”. Przykazanie nie precyzuje dokładnie, jakie są to potrzeby. Najczęściej myślimy o aspekcie finansowym, czyli ofiarach pieniężnych składanych „na tacę”. Podczas ogłoszeń parafialnych kapłani często informują, że będą one przeznaczone, np. na potrzeby Seminarium Duchownego, innych uczelni katolickich, misji czy parafii. Pieniądze „z tacy” są w głównej mierze wydawane na zakup potrzebnych w świątyni rzeczy, na opłacenie rachunków i podatki. Nie są to jednak – jak niesłusznie wielu uważa – pieniądze „dla ksidza”. Na osobiste utrzymanie kapłanów składają się ofiary złożone z racji sprawowanych przez nich Mszy świętych (tzw. „stypendia mszalne”) oraz np. ofiary, składane z okazji ślubu czy chrztu. Kodeks Prawa Kanonicznego stwierdza, że „wierni składający ofiarę, aby w ich intencji była odprawiana Msza święta, przyczyniają się do dobra Kościoła oraz uczestniczą przez tę ofiarę w jego trosce o utrzymanie szafarzy” (KPK, kan. 946).

Piąte przykazanie kościelne dotyczy jednak nie tylko aspektu finansowego. Dbalność o potrzeby Kościoła może być bowiem wyrażona poprzez ofiarowanie własnej pracy przy budowie czy remoncie świątyni. Można służyć swoim doświadczeniem czy radą, np. w kwestiach ekonomicznych czy prawnych. Piąte przykazanie kościelne realizują także ci, którzy obejmują opieką duchową i materialną rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji, a takich w każdej parafii nie brakuje. Gorliwa modlitwa to też jeden z przejawów troski o Kościół.

4. **Zapamiętajmy:** Posiadanie dóbr doczesnych przez Kościół ma na celu „organizowanie kultu Bożego, zapewnienie godziwego utrzymania duchowieństwa oraz innych pracowników kościelnych, prowadzenie dzieł apostołatu i miłości, zwłaszcza wobec biednych” (KPK, kan. 1254 § 2). Troska o dobra doczesne Kościoła i o utrzymanie instytucji kościelnych, a także o ludzi ubogich, jest obowiązkiem wszystkich wiernych.

DZIESIĘĆ PRZYKAZAŃ BOŻYCH

1. Niemal na każdym kroku spotykamy się z nakazami i zakazami. Pochodzą one od rodziców, nauczycieli, przełożonych. Zapisane są w różnych kodeksach, np. drogowym, karnym i innych. Formułuje je również medycyna i higiena. Do różnego rodzaju urządzeń technicznych załączone są instrukcje, zawierające polecenia i wskazania, jak urządzenia te właściwie i bezpiecznie wykorzystać. Również Bóg w swojej miłości dał człowiekowi kodeks postępowania – Dekalog, czyli dziesięć przykazań. Są one drogą do osiągnięcia życia wiecznego.

2. Katechizm Kościoła Katolickiego uczy: **„Dziesięć przykazań, będąc wyrazem podstawowych obowiązków człowieka względem Boga i względem bliźniego, objawia w swojej istotnej treści poważne zobowiązania. Są one zasadniczo niezmiennie i obowiązują zawsze i wszędzie. Nikt nie może od nich dyspensować. Dziesięć przykazań wrył Bóg w sercu człowieka”** (KKK 2072).

3. Słowa „dekalog” na określenie dziesięciu przykazań jako pierwszy z ojców Kościoła użył Klemens Aleksandryjski († 215). Dekalog (z języka greckiego: *deka* = dziesięć, *logos* = słowo) to dziesięć słów; nazwa dziesięciu przykazań przekazanych przez Boga Mojżeszowi na górze Synaj (por. Wj 20, 1-17; Pwt 5, 3-21). Biblia używa jeszcze takich nazw jak: „świadectwo” (Wj 16, 34), „tablice świadectwa” (Wj 31, 18); „tablice Przymierza” (Pwt 9, 9). W Księdze Wyjścia czytamy, że te przykazania zostały spisane „palcem Bożym” (Wj 31, 18) na dwóch kamiennych tablicach. Na pierwszej tablicy zostały umieszczone przykazania dotyczące obowiązków wobec Boga, uznania Jego prawdziwości i jedyności. Druga tablica zawiera siedem następnych przykazań, określających normy współżycia społecznego, a więc cześć dla rodziców i relacje do innych ludzi.

W Nowym Testamencie **Chrystus potwierdził obowiązującą moc Dekalogu**. Ukazał jednak głębszy jego sens, mieszcząc niejako wszystkie dziesięć przykazań w jednym ogólnym przykazaniu miłości. Młodzieńcowi, który Go pytał, co dobrego ma czynić, by otrzymać życie wieczne, powiedział: „Jeśli chcesz osiągnąć życie, zachowuj przykazania” – nie zabijaj, nie cudzołóż, nie kradnij, nie zeznawaj fałszywie, czcij ojca i matkę. W końcu Jezus streszcza te przykazania w sposób pozytywny: „Miłuj swego bliźniego jak siebie samego” (Mt 19, 16-19). W myśl nauki Chrystusa zachowywanie przykazań jest wynikiem i wyrazem miłości do Boga i do człowieka. Dlatego też zachowywanie przykazań wobec Boga – przy równoczesnym zaniedbywaniu obowiązków względem bliźniego – jest zaprzeczeniem miłości do Boga, który ukochał człowieka i nakazał go miłować.

Dekalog – jako objawione przez Boga prawo, które wrył On w sercu każdego człowieka w formie zasad prawa naturalnego i które człowiek może poznać za pomocą swojego rozumu – mówi o podstawowych, nie zmiennych oraz obowiązujących zawsze i wszystkich ludzi powinnościach człowieka wobec Boga i bliźniego.

„Od tych dziesięciu prostych słów – mówił Ojciec Święty Jan Paweł II w Koszalinie 1 czerwca 1991 roku – zależy przyszłość człowieka i społeczeństwa. Przyszłość narodu, państwa, Europy, świata. Proszę was, Rodacy, abyście nie pozwolili rozbić tego naczynia, które zawiera Bożą prawdę i Boże prawo! Proszę, abyście nie pozwolili go zniszczyć. Abyście sklejali je z powrotem, jeśli pękło”.

Czy jestem świadom, że przykazania są wyrazem ojcowskiej troski Boga o mnie, o bliźnich? Jak wyrażam Bogu wdzięczność za ten dar?

4. **Zapamiętajmy:** „Słowo *Dekalog* znaczy dosłownie dziesięć słów (Wj 34, 28). Te słowa streszczają całe Prawo ofiarowane narodowi izraelskiemu przez Mojżesza w kontekście Przymierza” (KomKKK 436). Jezus swoim postępowaniem i przepowiadaniem zaświadczył o wiecznej ważności Dekalogu (por. KKK 2076). Ma on zobowiązujący charakter, ponieważ wyraża podstawowe obowiązki człowieka względem Boga i bliźniego (por. KomKKK 440).

JAKI JEST ZWIĄZEK „DEKALOGU” Z PISMEM ŚWIĘTYM?

1. **Dekalog**, czyli „**Dziesięć przykazań Bożych**”, to – oprócz modlitw takich, jak: „Ojcze nasz”, „Zdrowaś Maryjo” czy „Wierzę w Boga” – jeden z tekstów, który każdy wierzący poznaje już we wczesnych latach swojego życia. Dekalog stanowi część naszej modlitwy pacierzowej; na jego temat napisano liczne książki i całe rozprawy naukowe. Krzysztof Kieślowski „Dekalogowi” poświęcił cykl filmów. W mediach co jakiś czas ponawia się dyskusję dotyczącą podstawowych zasad moralnych, zawartych w Dziesięciu Przykazaniach. Warto więc spytać: Jakie jest źródło Dekalogu? Jaka jest geneza jego powstania; kiedy został on przekazany ludziom? Skąd pochodzi nasza wiedza na ten temat?

2. O wydarzeniach dotyczących przekazania przez Boga ludziom zasad życia ujętych w Dekalogu dowiadujemy się z pierwszych ksiąg Starego Testamentu, głównie z Księgi Wyjścia oraz Księgi Powtórzonego Prawa. Znajdujemy tam opis najpierw wyzwolenia narodu izraelskiego z niewoli egipskiej, a następnie – prowadzenia tegoż narodu przez Boga ku wolności. Bóg wiezie swój wybrany lud przez pustynię, ku Ziemi Obiecanej, objawia się mu i poucza go. Punktem kulminacyjnym tej wędrówki jest zawarcie na górze Synaj **Przymierza pomiędzy Bogiem a Jego ludem**.

3. W ramach owego Przymierza Bóg daje poznać siebie, swoją wielkość i swoją wolę (por. KKK 2059-2060; KomKKK 437), daje ludziom obietnicę swojej wierności i swojego błogosławieństwa. Jednocześnie przekazuje im Prawo, którym mają się kierować w swoim postępowaniu. **Szczególnym wyrazem woli Bożej i niejako streszczeniem Bożego Prawa ogłoszonego ludziom podczas zawierania Przymierza (por. KKK 2058) jest właśnie Dekalog** – słowa „dziesięciu przykazań” wypowiedziane przez Boga, kiedy to objawił się On swojemu ludowi na górze Synaj. W ten sposób, jak uczy Katechizm, „dar przykazań (Dekalogu) jest darem samego Boga i Jego świętej woli” (KKK 2059).

Według relacji biblijnej, zawartej w Księdze Wyjścia, słowa Dekalogu zostały przedstawione narodowi wybranemu jeszcze przed samym zawarciem Przymierza – tak, aby ich przyjęcie było warunkiem wejścia w tę szczególną relację z Bogiem (por. KKK 2060). **Przyjmując Dekalog z rąk Boga i stosując się do jego przykazań lud wyraża tym samym „swoją przynależność do Boga i odpowiada z wdzięcznością” na Jego inicjatywę zbawczą** (por. KomKKK 437). Katechizm podkreśla, że przykazania „wyrażają (...) konsekwencje przynależności do Boga, która została ustanowiona przez Przymierze. Życie moralne jest odpowiedzią na inicjatywę miłości Pana. Jest wyrazem wdzięczności, hołdem składanym Bogu i dziękczynieniem. Jest współdziałaniem z zamysłem, który Bóg przeprowadza w historii” (KKK 2062).

Słowa „Ja jestem Pan, twój Bóg, który cię wywiódł z ziemi egipskiej, z domu niewoli” (Wj 20, 2; Pwt 5, 6; por. KKK 2061) wskazują na zbawczą inicjatywę Boga, który pragnie uwolnić człowieka z jego zniewoleń i jednocześnie wskazać mu drogę do życia w prawdziwej wolności. Temu właśnie celowi służą poszczególne przykazania Dekalogu (por. KKK 2061). Przestrzeganie ich staje się w ten sposób wyrazem odpowiedzialności za podarowaną wolność i jednocześnie wyrazem wierności Przymierzowi, jakie Bóg zawarł również z każdym z nas – wierzących, na co wskazuje również to, że wszystkie zobowiązania wyrażone są w pierwszej osobie („Ja jestem Pan...”) i skierowane do pojedynczej osoby – pojedynczego „ty” (por. KKK 2063).

4. **Zapamiętajmy**: Dekalog – „Dziesięć przykazań Bożych” – jest wyrazem woli Bożej i streszczeniem Prawa, jakie Bóg dał człowiekowi, aby ten przeżywał swoje życie w prawdziwej wolności i z właściwą mu godnością. Został on przekazany ludziom w ramach Przymierza, jakie istnieje pomiędzy Bogiem i wierzącymi w Niego. Przestrzeganie przykazań Dekalogu jest wyrazem wierności temu Przymierzowi, wyrazem zaufania wobec Boga oraz posłuszeństwa wobec Jego woli.

ks. Tomasz Lewicki